

Mediji i demokratski proces

Drugo predavanje

- „Značajna revolucija modernog doba nije ni industrijska, ni ekonomska, ni politička, nego revolucija koja se zbiva u umijeću stvaranja pristanka kod onih nad kojima se vlada... Još za života nove generacije koja sada upravlja zbivanjima, uvjeravanje je postalo zasebno umijeće i redovan organ vladavine naroda. Nitko od nas još ne počinje razumijevati posljedice, no nije presmiono proročanstvo ako se kaže da će znanje o tome kako se stvara pristanak izmijeniti svaku političku permisiju“
  - Volter Lipman

Liberalna demokratija

Moderno društvo je proisteklo iz kritike apsolutne vladavine.

Opšte pravo glasa nasuprot “božanskoj vladavini”

Tri konstituenta:

- Ustavnost
- Participacija
- Racionalnost izbora

Razvoj javnosti

- Jürgen Habermas: „Pod javnom sferom mislimo prevashodno na carstvo našeg društvenog života u kojemu se može oblikovati nešto slično javnom mnjenju. Građani se ponašaju kao javno tijelo kada vijećaju bez ograničenja – to jeste u okviru jamstva slobode okupljanja i udruživanja i slobode objavljivanja svog mišljenja“

Prve razmjene informacija

- Do XVII v. nema organizovanih sistema
- Glasnici i privatne informacije
- Trgovina i ekonomija kao prevashodni korisnik
- Pojava "pisanih novina"
- Javno i državno
- Prve "političke novine"
- Prvi časopisi

Ko je publika?

- Čitalačka javnost (“lesewelt”)
- Literarna javnost (područje privatnog)
- Ravnopravnost obrazovanih
- Od rasprave o literaturi ka raspravi o politici
- Uloga francuskih salona i engleskih kafana
- Peticija žena londonskog društva:
“Peticija protiv kafe podnesena radi javnog razmatranja velike štetnosti za njihov pol ako se ova neukusna škodljiva tečnost preterano upotrebljava”

Reakcije

- Reakcija Fridriha II:
“Privatno lice **nema prava da sudi** o radnjama, postupcima, zakonima, merama i naredbama vladara i dvorova, njihovih državnih funkcionera, kolegija i sudova, niti ima pravo da o ovim stvarima objavljuje ili preko štampe širi vijesti koje do njega stignu. Privatno lice nije ni sposobno za takvo suđenje pošto mu nedostaje potpuno poznavanje okolnosti i motiva.”

Reakcije II

- “Ljudi su sami prisvojili slobodu da ne samo u kafanama već i na drugim mjestima i skupovima, i javno i privatno, ocenjuju i osuđuju državne mjere, govoreći loše o stvarima koje ne razumiju i pokušavajući da stvore i podržavaju sveopštu zavist i nezadovoljstvo dobrih podanika Njegovog Veličanstva”

C. Emden, Oxford, 1956

Tri karakteristike salonske/kafanske javnosti:

- Izuzimanje iz statusnih odnosa i autoritet argumentacije
- Otvaranje novih pitanja koja do tada nisu bila predmet rasprave i javnog (a ni privatnog) mišljenja
- Kultura postaje roba – pristup kulturi

Ekspanzija časopisa

- Tatler (1709. godine), Stil i Edison
- Veza među krugovima formiranim u kafanama
- “obraća se cenjenim građanima koji više žive u kafanama nego u svojim radnjama”
- Tiraž – 4000 primjeraka
- Edison: Cenzor naravi i običaja, koji raspravlja o dobrotvornim akcijama i školama za sirotinju, sastavlja prijedloge za poboljšanje sistema vaspitanja, upućuje ljude na kulturno ophođenje, piše protiv kocke, fanatizma, pedanterije, lošeg ukusa, emancipuje građanski moral i životne mudrosti...

Ako ne možeš da ih pobijediš...

- Angažovanje poznatih intelektualaca, Defo, Swift – politički časopisi (Review, Observator, Examiner) – borba za vigovce
- Četvrti zakonodavni stalež – štampa
- Prvi politički uvodnici – Juniusova pisma (1768.) *Public Advertiser* – javne optužbe zvaničnika

Parlament i štampa

- *Votes, 1681.* autorizovani podaci sa sjednica
- Zabrana publikovanja rasprava i kažnjavanje “curenja” informacija
- Novinari prisustvuju *legalno* tek od 1803. kada su dobili mjesto na galeriji
- “raspoloženje naroda” – prosječni rezultati glasanja

Javno mnjenje kao značajan faktor

- “Izvjesno je da je **pravo i mudro konsultovati javno mnjenje**... Ako se desi da se javno mnjenje ne podudara sa mojim mišljenjem, ako oni, i posle ukazivanja na opasnost, ne vide ovu u istom svijetlu kao ja, ili misle da je neko drugo sredstvo bolje od onog koje ja preporučujem, smatraću za svoju dužnost prema kralju, zemlji i svojoj savjesti da se povučem da bih im omogućio da plan koji je po njihovom mišljenju bolji pokušaju ostvariti pomoću prikladnijeg instrumenta, to jest pomoću čovjeka koji misli kao oni... Ali jedna stvar je najjasnija: javnosti moram dati sredstva pomoću kojih će formirati svoje mnjenje”
Parliamentary Affairs, 1792. Fox

Prvi javni izborni program

- Sir Robert Peel, *Tamworth Manifestum*, izborni program buduće konzervativne partije u VB, 1834

http://en.wikisource.org/wiki/The_Tamworth_Manifesto

„Such declarations of general principle are, I am aware, necessarily vague: but in order to be more explicit, I will endeavour to apply them practically to some of those questions which have of late attracted the greater share of public interest and attention.“

Edmund Berk

- ▶ “U slobodnoj zemlji svako smatra da ga se tiču svi javni poslovi, da ima pravo da formira i izrazi mišljenje o njima. Oni ih pretresaju, ispituju i diskutuju o njima. Oni su radoznali, revnosni, pažljivi i usrdni. Razmišljajući o tim stvarima, svakodnevno i razjašnjavajući ih, mnogi stiču prilično znanja o njima, a neki i vrlo značajna... Pošto u drugim zemljama o javnim poslovima vode brigu i razmišljaju samo oni koja je to stavljeno u dužnost i niko se sem njih ne usuđuje da odmeri snagu svoj mišljenja sa drugima, sposobnost ove vrste je veoma rijetka u bilo kojoj oblasti života. U slobodnim zemljama često se u radionicama i fabrikama nailazi na više stvarne javne mudrosti i razboritosti nego u kabinetima vladara onih zemalja u kojima se niko ne usuđuje da ima mišljenje dok je izvan tih kabineta. Stoga vaš značaj zavisi od stalne, razborite upotrebe sopstvenog razuma”
- ▶ Oxfordski rječnik 1781. *public opinion*

Pet funkcija medija u demokratskim društvima:

- Informisanje (nadzorna funkcija)
- Obrazovanje
- Platformu za javni diskurs (slaganje i neslaganje)
- Publicitet političkim institucijama
- Kanal za zagovaranje (advocacy)
- Uslovi: razumljivost i vjerodostojnost

Kritika funkcija medija u demokratskom procesu

- ▶ Neuspjeh obrazovanja (Bobbio)
- ▶ Racionalnost apatije?
- ▶ Jasna strategija otpora buržoaskim pokušajima da se uključe u “igru” u kojoj nikad ne mogu pobijediti u cilju njene legitimizacije
- ▶ Tiha pasivnost kao odbrana
- ▶ Jean Baudrillard: Ako je demokratija skup pravila kojima je cilj legitimisanje buržoaske vlasti, apatija se može tumačiti kao utvrđivanje fundamentalne nelegitimnosti buržoaske vlasti.

Kritika (2)

- Nedostatak izbora
- Uticaj kapitaliza na akumulaciju moći
- Proizvodnja pristanka (uvjeravanje ili manipulacija)
- Političke informacije nepotpuna slika (afere i skandali)
- Watchdog funkcija medija
- Pseudodogađaj i Danijel Burstin – “tendencija informativnih medija da izvještavaju o nestvarnim događajima”
- Isprazni spektakl

Kritika (2)

- Granice objektivnosti “sve novine kada dođu do čitatelja rezultat su niza selekcija u pogledu toga koji će se članci štampati, na koje će se mjesto staviti, koliko će svaki od njih zauzeti prostora, na šta će svaki staviti naglasak. Tu nema objektivnih standarda. Postoje konvencije”. Lippman

The Daily Show

- “Infotainment” ili eksperiment u političkom novinarstvu?

